

ION VATAMANU, NECUNOSCUTUL

*Doctor habilitat în chimie,
profesor universitar,
Dumitru BATÎR*

Am scris în câteva rânduri despre poetul și omul de știință Ion Vatamanu și trebuie să recunosc că atunci când am încercat să aștern pe hârtie gândurile și sentimentele mele, am făcut-o fiind dominat de durere, mereu aflându-mă sub semnul acesteia. Când am încercat să-i rechem imaginea, un sentiment neobișnuit m-a cutremurat și m-a străluminat: Ion Vatamanu nu este o amintire propriu-zisă, o simplă și ordinară amintire, ci o prezență permanentă, spirituală și morală, alături de noi. Mi-am zis înfiorat că nimic nu umbrește ființa luminoasă a celui drag și prețuit, nici chiar întunecimea morții. Bucuria mea ar fi acum să pot face ca acest sentiment, scump și netrecător, să respire în rândurile noastre, răzlețite și împușinate, cât mai din plin. Acesta e motivul pentru care nu pot vorbi la trecut despre Ion Vatamanu.

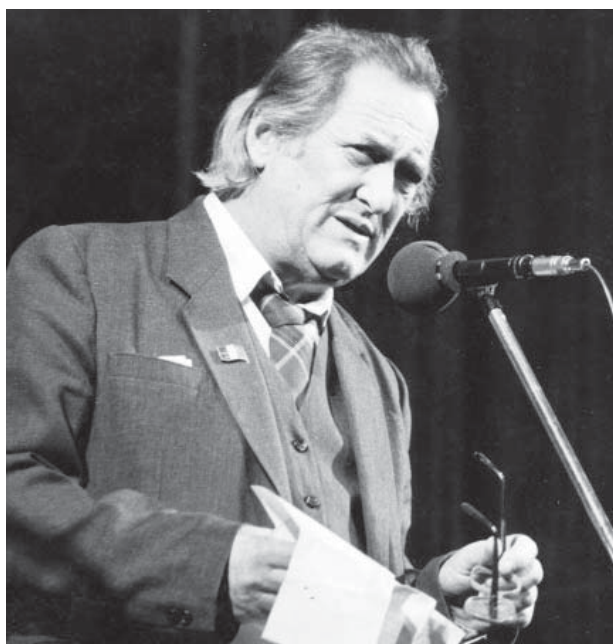
Ion Vatamanu face parte din familia de spirite rare, care a fost mereu pasionată profund și marcată de întrebările fundamentale ale existenței omenești, pe care a încercat să le rezolve, dominat fiind necruțător de ele. Îmi iau îndrăzneala să afirm cu toată certitudinea că dispariția lui nedreaptă face ca zeci de generații de tineri să piardă în persoana-i un exemplu imens și irecuperabil; acela că orice ai face în viața aceasta, fie poezie, fie chimie, fie deputăție etc., la toate se asociază demnitatea de om și bun patriot. Ion Vatamanu a pus preț suprem în viață pe talent, inspirație și adevăr – dimensiuni definitorii ale existenței omenești. El era pe deplin convins că „dintre multele nedreptăți cele mai grele și nejustificate le îndură talentul”. De aici pornește blestemul său pentru acei care au dăunat creației, substituind valorile cu nonvalorile, dezorientând omul, decretând limbi, cuvinte și dictând teme. Poetul și savantul era conștient de necesitatea ruperii măștilor de tot felul de pe față pentru ca „să ne cunoaștem rănile din casă și din lume” și ne îndemna „să nu tăinuim durerile și cauza durerilor, greșala și cauza greșelii, destinul și albia lui pentru a revendica demnitatea de om”, toate trecându-le prin lumina și „măsura adevărului”.

Superioritatea răbdării și a forței de convingere, care s-au manifestat din plin în situațiile de criză, în situațiile-limită, admirabila lui capacitate de a face

lumină în orice problemă abordată, îndrăzneala lui neogoită de a interveni cu orice preț în discuțiile pe cele mai diverse teme, poate chiar într-un climat ostil majorității, fac din figura lui Ion Vatamanu exemplul unei personalități ieșite din comun, care avea privirea ațintită departe, dincolo de mizeriile existențiale comune, și forța de a-i îndemna să meargă într-acolo pe cei mulți, adeseori răătăciți și obidiți. Întotdeauna am avut sentimentul că în cazul lui Ion Vatamanu și cutezanța e mai cutezătoare, și emotivitatea mai emotivă, și profunzimea mai profundă, și patima mai pătimașă, și noblețea mai nobilă, și sacrificiul mai sacramental, și disperarea mai disperată, și exagerarea mai exagerată, și blestemul mai blestem. Alături de Ion Vatamanu simțeam cu adevărat umărul de frate, nu în zadar cea mai îndrăgită adresare către el a colegilor săi, și nu numai, era „frate Ioane” etc. Lumea nicicând n-a întârziat să-și manifeste atașamentul față de valorile promovate de el în viață, în preocupările sale științifice și în poezie.

Și dacă ar fi să surprindem figura lui Ion Vatamanu, așa cum apare ea azi la 70 de ani de la naștere și la 14 ani de la trecerea în nemurire (ce-a pierdut și ce-a câștigat opera sa), apoi ar trebui să spunem că ne frapează în primul rând Ion Vatamanu inepeizabilul, prin tot ceea ce a fost el, prin tot ceea ce a făcut, prin tot ceea ce a lăsat în urma sa. Când însălasem un prim eseu despre poetul și chimistul Ion Vatamanu, aveam certitudinea că am spus tot ce se putea spune, însă pe parcurs a urmat cel de-al doilea, de-al treilea, apoi altele și, pare-mi-se, descoperirea noului și ineditului va crește, și această creștere va spori, sunt sigur, mai ales când prestigioasa sa operă va cuceri spiritele celor ce vor urma după noi. Căci Ion Vatamanu inepeizabilul, în scara anilor, devine și Ion Vatamanu cel de nepătruns, viața-i trecând în legendă, iar legenda înseamnă istorie a vieții, curățire de toate cele mărunte până la suprema puritate, până la supremul adevăr.

Într-o perioadă când viața noastră culturală și artistică era prinsă în meandrele dogmatismului, a minciunii, nedreptății și ignoranței, confratele Ion Vatamanu a făcut dovada unui creator flexibil, asemenea argintului viu, căutând căi și mijloace de manifestare și afirmare a adevăratelor calități omenești. Când scrierile lui, manuscrisele lui, erau pândite de cuțitul gilotinei, a trecut la mult prea dificila trudă și osândă de traducător. Grea i-a fost și truda lui Ion Vatamanu de chimist analist, mai exact de chimist instrumentalist. Parcă-l văd la masa de laborator cu privirile ațintite spre ecranul

Ion Vatamanu, "atât de mult al pământului..."

oscilopolarografului, savurând scăpărările produse de reacțiile chimice rapide de pe picăturile de mercur din soluția de analizat, scăpărări care au imprimat specificul scriitorului lui vers.

Ion Vatamanu a demonstrat pe viu că numai poezia îi poate da chimiei analitice o extraordinară suplețe, condiționându-i și asigurându-i trecerea la metode noi de investigare, extrem de sensibile, precise și rapide, ajungându-se la detectarea infimezimalelor urme de pesticide în produsele tratate (sol, apă, frunze, fructe, legume). Dintre elaborările protejate de brevete de invenție vom menționa un nou aliaj pe bază de nichel, a unei soluții pentru cuprarea dielectricilor, a unor procedee de determinare a ionilor de halogenuri, de determinare indirectă a calciului și magneziului concomitent prezenți în proba de analizat, de determinare a indiului în semiconductoare. A publicat studii înalt apreciate precum „Cinetica și mecanismul proceselor chimice eterogene și omogene” și „Termodinamica hidrolizei ionilor metalici” pentru studenți și cercetători, cărțile „Aventurile lui Atomică” și „O sută de probleme de chimie” pentru copii și adolescenți. Orice am zice, totuși, pe Ion Vatamanu nu-l satisfăcea starea de lucruri în chimia analitică, și, de ar fi avut ani și bani, adică echipament performant, ar fi schimbat fața chimiei analitice.

Intersectarea preocupărilor sale de cercetător chimist cu starea lui permanentă de poezie, i-a răscolit mereu mintea și inspirația, predispunându-l la profunde meditații cu scânteieri neordinare de precursor în ambele domenii. Astfel, a fost să se

întâmpla ca într-o scrisoare adresată distinsei sale soții, când se afla într-o Casă de Creație la Suzdal, poetul mărturisește prin anii '90 că a avut revelația descoperirii unei noi ramuri a chimiei zisă **Ecometrie** și, dacă ar ști câți ani mai are, s-ar consacra totalmente acestei științe care ar fi în stare să-i potolească setea de chimie și poezie, de cognitiv și emotiv, de obiectiv și subiectiv. Dar puțini i-au fost anii și mult prea complicată era problema. Obiectivele Ecometriei au rămas neidentificate. Sunt tentat să cred că Ion Vatamanu chimistul vroia să pătrundă în designul molecular al substanțelor utilizând ultrasunetele spre a pronostica starea mediului și a restabili echilibrul ecologic dacă acesta este afectat, tot așa precum medicii cu ajutorul ecoscopului determină poziția copilului, sexul și sănătatea lui înainte de naștere prin imaginea obținută prin utilizarea ultrasunetelor. Adică Ion Vatamanu intuia trecerea de la nivelul celular la cel molecular, de la ecoscopie la ecometrie.

Acesta-i chimistul și poetul (dacă vreți poetul și chimistul) Ion Vatamanu: polivalent, purtător al valorilor universalității, un vulcan de idei pentru cei din jur, atribute fără de care Ion Vatamanu n-ar fi fost Ion Vatamanu.

Tu – o frunză / Eu – o frunză / Două frunze împreună, / Când se adună, / Știi ce fac? / – Un copac. / Ție ți-i drag, / Mie mi-i drag (I. Vatamanu)